

Ένας «θεόσταλτος» «αγιος» στο νησί των καταραμένων

/ [Συναξαριακές Μορφές](#)

9749d0a6c69c88df5dd0b67b01db476c_M

Η Σπιναλόγκα είναι

ένα μικρό νησί κοντά στην Ελούντα στην ανατολική Κρήτη.

Είναι γνωστή ως «το νησί των ζωντανών νεκρών», αφού εκεί απομονώνονταν οι λεπροί από την Κρήτη και την υπόλοιπη Ελλάδα έως το 1957.

Ακόμη και η αναφορά στο όνομά της αποτελούσε ταμπού για πολλά χρόνια, καθώς είχε ταυτιστεί με τον πόνο και τη δυστυχία των χανσενικών που ζούσαν εκεί.

Αυτή η δραματική πτυχή της ιστορίας του νησιού ξεκινά το 1903, όταν ιδρύθηκε το Λεπροκομείο στη Σπιναλόγκα για την απομόνωση όσων έπασχαν από τη νόσο του Χάνσεν από τον υγιή πληθυσμό. Κατά την αρχαιότητα, το όνομα του νησιού ήταν Καλυδών και μετονομάστηκε σε Σπιναλόγκα την περίοδο την Ενετοκρατίας, το οποίο ετυμολογείται από το *spina lunga*, που σημαίνει μακρύ αγκάθι.

Λόγω του ότι έως τότε η λέπρα ήταν μια ανίατη ασθένεια και ο κόσμος αγνοούσε πως η συντριπτική πλειονότητα των ανθρώπων έχει φυσική ανοσία απέναντι στη νόσο, το στίγμα έφερε και ολόκληρη η οικογένεια του ασθενή, η οποία οδηγούνταν έτσι σε κοινωνική απομόνωση. Κρατική μέριμνα δεν υπήρχε και οι λεπροί ζούσαν αποκλειστικά από την ελεημοσύνη του κόσμου.

Το 1913, με την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα, άρχισαν να μεταφέρουν εκεί λεπρούς απ' όλη τη χώρα και σταδιακά η Σπιναλόγκα χαρακτηρίστηκε ως Διεθνές Λεπροκομείο της Ευρώπης. Στην είσοδο του λεπροκομείου, μάλιστα, είχε τοποθετηθεί μια ανατριχιαστική επιγραφή με το μήνυμα: «Ο εισερχόμενος να αποθέσει κάθε ελπίδα»...

Οι ασθενείς στη Σπιναλόγκα δικαιούνταν ένα μικρό επίδομα μηνιαίως, που συχνά δεν κάλυπτε τη διατροφή τους και τα φάρμακά τους. Η σημαντική αλλαγή ήρθε τη δεκαετία του 1930, οπότε και μεταφέρθηκε στο νησί όταν νόσησε ο Επαμεινώνδας Ρεμουνδάκης, ένας τριτοετής φοιτητής της Νομικής.

Ο νεαρός Επαμεινώνδας αγωνίστηκε για τη βελτίωση των συνθηκών ζωής των κατοίκων του νησιού. Με ενέργειές του έφερε ασβέστη για την απολύμανση των

σπιτιών και κατάφερε παράλληλα να εγκαταστήσει ηλεκτρογεννήτρια προκειμένου να υπάρχει ρεύμα. Διοργάνωσε υπηρεσία καθαριότητας των εξωτερικών και των κοινόχρηστων χώρων και χάρη στις προσπάθειές του το νησί απέκτησε θέατρο, κινηματογράφο, καφενεία και κουρείο, ενώ τοποθετήθηκαν και μεγάφωνα στους δρόμους που έπαιζαν κλασική μουσική. Αρχισαν να ασκούνται επαγγέλματα, να λειτουργεί υποτυπώδες εμπόριο, ενώ λειτούργησε και σχολείο με δάσκαλο έναν λεπρό.

Κατά τη διάρκεια της Κατοχής, η Σπιναλόγκα ήταν από τα ελάχιστα μέρη της Ελλάδας στα οποία δεν πάτησαν πόδι οι Ιταλοί και οι Γερμανοί.

Στο νησί, λόγω του φόβου της μόλυνσης από τη λέπρα και της αποστροφής που προξενούσε το θέαμα των λεπρών, πήγαιναν ελάχιστοι, για να μεταφέρουν εκεί τρόφιμα και άλλα είδη πρώτης ανάγκης.

Σε αυτό το κλίμα απομόνωσης και φόβου προς τους λεπρούς βρέθηκε ένας άνθρωπος του Θεού, ο ιερομόναχος π. Χρύσανθος Κουτσουλογιαννάκης, που ανέτρεψε τα πάντα! Ήταν ο ιερέας που άλλαξε τη ζωή των ανθρώπων της Σπιναλόγκας και τους έμαθε τη βιωματική αγάπη. Μάλιστα, ήταν πράγματι «θεόσταλτος» για τους κατοίκους, αφού τοποθετήθηκε εκεί ως εφημέριος με δική του πρωτοβουλία.

Η «Ορθόδοξη Αλήθεια» επικοινωνήσε με τον κ. Δημήτρη Παπαδάκη, πρώην λυκειάρχη και πρόεδρο του Λογοτεχνικού Συνδέσμου Ηρακλείου Κρήτης, ο οποίος γνώρισε τον π. Χρύσανθο και μας μετέφερε το μεγαλείο ψυχής του ιερέα, όπως αποτυπώνεται από τις συνομιλίες που είχε μαζί του αλλά και από τη μαρτυρία ενός πρώην χανσενικού στο Λεπροκομείο της Σπιναλόγκας, η οποία αποδεικνύει πως με την αγάπη του ο παπα-Χρύσανθος μετέτρεψε το «μακρύ αγκάθι» (spina lunga) σε άνθος διακονίας και προσφοράς.

«Πεταμένοι σαν κοπριά σ' έναν κοπρόλακκο βρωμερό»

«Το 1947 ο εφημέριος των λεπρών της Σπιναλόγκας Μελέτιος Βουργούρης έλαβε από τον Επίσκοπο Πέτρας Διονύσιο Μαραγκουδάκη διμηνιαία άδεια, από 20 Ιουλίου ως 20 Σεπτεμβρίου, για να μεταβεί στους Αγίους Τόπους. Μετά τη λήξη της άδειάς του δεν επέστρεψε στη θέση του. Ο Επίσκοπος δεν μπορούσε να βρει ιερέα για την αντικατάστασή του» αναφέρει ο κ. Παπαδάκης.

Ο Θέμος Κορνάρος στο βιβλίο του «Σπιναλόγκα» (1936) γράφει: «Αυτοί, που δουλεύανε σ' όλη τους τη ζωή, χωρίς να χορτάσουν ψωμί, βρίσκονται τώρα στην αρρώστια τους πεταμένοι σαν κοπριά σ' έναν κοπρόλακκο βρωμερό, που λέγεται Σπιναλόγκα». Ο φόβος μετάδοσης της αρρώστιας ήταν μεγάλος, πίστευαν ότι

μεταδίδεται ακόμα και με την αναπνοή. Ο δημοσιογράφος Αγγελος Σγουρός παρουσιάζει αυτόν τον φόβο σε άρθρο του τον Αύγουστο του 1929 στην εφημερίδα «Εμπρός». Γράφει χαρακτηριστικά: «Όλοι όσοι άκουσαν ότι θα πάω στη Σπιναλόγκα με χαρακτήρισαν τρελό, πολλοί δε, γυρίζοντας στην Αθήνα, με κοιτάζουν με φρίκη ως φορέα της λέπρας. Η εμφάνιση των λεπρών, με το σώμα να γεμίζει εξανθήματα και έλκη, τα δάκτυλα κόβονταν. Το πρόσωπό τους, με φαγωμένα μάγουλα, με μάτια ζαρωμένα στην κόγχη τους ή γουρλωμένα, με χείλη σκισμένα ή σάπια, με πεσμένα τα φρύδια, τα ματόκλαδα και τα δόντια, προκαλούσε αποτροπιασμό».

«Τότε ο ιερομόναχος της Μονής Φανερωμένης Ιεράπετρας Χρύσανθος Κατσουλογιαννάκης εξέφρασε την επιθυμία του στον Επίσκοπό του Φιλόθεο Μαζοκοπάκη να αναπληρώσει το κενό. Έτσι, το 1947 διορίσθηκε εφημέριος των λεπρών της Σπιναλόγκας» τονίζει ο κ. Παπαδάκης και προσθέτει: «Ο ιερομόναχος Τιμόθεος Περάκης, ο μετέπειτα Ηγούμενος της Μονής Φανερωμένης, μου είπε: “Οι μοναχοί της μονής θαυμάζαμε τον Χρύσανθο για την απόφασή του, απόφαση αυταπάρνησης, να πάει στη Σπιναλόγκα ως αναπληρωτής του ιερομονάχου Μελετίου. Την ημέρα της αναχώρησής του τελέσαμε θεία λειτουργία. Τον κατευοδώσαμε δε με πολλή συγκίνηση και υπερηφάνεια, γιατί ιερομόναχος της μονής μας θα είναι εφημέριος στη Σπιναλόγκα».

«Ήταν μορφή ασκητική, με ξεθωριασμένο ράσο και καλογερικό σκούφο»

Ο κ. Παπαδάκης δεν παρέλειψε να αναφερθεί και στη συγκινητική γνωριμία που είχε με τον παπα-Χρύσανθο, υπογραμμίζοντας: «Είχα την τύχη να γνωρίσω τον ιερομόναχο Χρύσανθο τον Δεκαπενταύγουστο του 1967 στη Μονή Τοπλού, όπου έπειτα από πρόσκληση του αγαπητού και σεβαστού μου Ηγουμένου, αρχιμανδρίτη Φιλόθεου Σπανουδάκη έμεινα μια εβδομάδα. Ήταν βραχύσωμος, μορφή ασκητική, με λευκή γενειάδα. Τα χρόνια βάραιναν τους ώμους του. Το ράσο και ο καλογερικός σκούφος του ήταν ξεθωριασμένα», ενώ ανασύρει από τη μνήμη του εικόνες και περιστατικά:

«Βρισκόμουν ένα πρωί με τον πατέρα Χρύσανθο στην έξω από το Καθολικό μικρή αυλή. Τότε εμφανίστηκε ένας άνθρωπος μεγάλης ηλικίας. Μόλις είδε τον πατέρα Χρύσανθο αναφώνησε γεμάτος έκπληξη και χαρά: “Πάτερ Χρύσανθε...” Και την ίδια στιγμή δυο αγκαλιές ανοίχθηκαν. Στο φτωχικό κελί του π. Χρύσανθου μου δόθηκε η ευκαιρία να γνωρίσω τον ξένο αλλά και να τον προκαλέσω να μου μιλήσει για τις εμπειρίες του από την επαφή του με τον παπά στο νησί: “Ημουνα λεπρός” είπε. “Εζησα στη Σπιναλόγκα πολλά χρόνια. Η αρρώστια μάς είχε παραμορφώσει. Ο φόβος της μόλυνσης έκανε όλους τους υγιείς ανθρώπους να μην τολμούν να μας πλησιάσουν.

Ο γιατρός, οι νοσοκόμες, οι άλλοι δημόσιοι υπάλληλοι και οι γυναίκες, που έπλεναν τα ρούχα μας, άφηναν το νησί λίγο πριν από τη δύση του ηλίου και πήγαιναν με βενζινάκατο στην Πλάκα, που ήταν δυτικά και απέναντι της Σπιναλόγκας. Επρεπε να ζήσουν μερικές ώρες μακριά από το “νησί των ζωντανών νεκρών”, όπως αποκαλούσαν τη Σπιναλόγκα τότε δημοσιογράφοι των αθηναϊκών εφημερίδων. Νιώθαμε όλοι την ανάγκη ενός ιερέα. Εκείνος μόνο θα μπορούσε να μας παρηγορήσει με τον λόγο του Θεού, να μας συμπαρασταθεί πνευματικά. Ομως ιερέας ερχόταν στο νησί μας από την Ελούντα μόνο δύο φορές τον μήνα. Ερχόταν Σαββατόβραδο, έκανε τον εσπερινό και έφευγε.

Ερχόταν πάλι την επόμενη μέρα, τελούσε τη θεία λειτουργία και έφευγε. Ερχόταν και άλλες φορές. Τότε όμως ερχόταν από αναπότρεπτη ανάγκη, για να κηδέψει τους νεκρούς μας!

Κάποια μέρα καθόμαστε μερικοί άντρες στην αυλή του καφενείου μας, που ήταν κοντά στην πύλη. Τότε πιο πέρα φάνηκε ένας ιερέας. Καταλάβαμε όλοι μας ότι ήρθε στο νησί για να λειτουργήσει. Μόλις μας είδε, ήρθε κοντά μας. Μας καλημέρισε με εγκαρδιότητα. Όλοι μας όρθιοι και με ελαφρά υπόκλιση τον καλωσορίσαμε. Κανένας μας όμως δεν έτεινε το χέρι του για να τον χαιρετήσει. Ο λεπρός δεν πρέπει να χαιρετά με χειραψία. Κι αυτό, για να μη μεταδώσει την καταραμένη του αρρώστια. Τότε εκείνος μας χαιρέτησε όλους με χειραψία! Μας είπε απλά ότι θα μείνει κοντά μας, για να μας βοηθάει στην εκπλήρωση των χριστιανικών μας καθηκόντων. Η συγκίνησή μας ήταν μεγάλη”».

**«Μεταλάβαμε όλοι και έπειτα τον είδαμε να καταλύει ό,τι απέμεινε!
Κλάψαμε σαν παιδιά»**

Η διήγηση για τη δεύτερη ημέρα στο νησί του π. Χρύσανθου έχει ως εξής: «“Την άλλη μέρα πήγαμε στην Εκκλησία του Αγίου Παντελεήμονα. Παρακολουθήσαμε όλοι, άντρες, γυναίκες και παιδιά, με κατάνυξη τη θεία λειτουργία, που τελούσε με δωρική απλότητα και απροσμέτρητη ευσέβεια. Την Κυριακή αυτή δεν μεταλάβαμε.

Δεν είχαμε ενημερωθεί έγκαιρα για την τέλεση της θείας λειτουργίας και δεν είχαμε νηστέψει.

Στο τέλος της λειτουργίας πήραμε από το χέρι του αντίδωρο. Και παίρνοντας το αντίδωρο, του φιλούσαμε όλοι το χέρι! Ήταν κάτι που το επιδίωξε ο ίδιος. Καθώς έδινε το αντίδωρο, πλησίαζε το χέρι του στο στόμα μας. Ολων μας τα μάτια βούρκωσαν από συγκίνηση. Πριν έρθει εκείνος, το αντίδωρο το παίρναμε από ένα καλαμόπλεκτο πανέρι που τοποθετούσε ο νεωκόρος στο παγκάρι. Την επόμενη Κυριακή πήγαμε σχεδόν όλοι στην εκκλησία.

Η εκκλησία ήταν κατάμεστη, το ίδιο και το προαύλιό της. Τη μέρα αυτή μεταλάβαμε όλοι. Στο τέλος της θείας λειτουργίας είδαμε τον ιερέα μας να καταλύει ό,τι είχε απομείνει στο Αγιο Ποτήριο από τη μετάληψή μας! Ανοίξαμε όλοι τα μάτια μας από έκπληξη. Νομίζαμε ότι ονειρευόμαστε. Χοντρά και καυτά δάκρυα ανάβρυσαν από τα μάτια μας.

Ο προηγούμενος ιερέας ό,τι απέμενε από τη μετάληψή μας -ασφαλώς κατά θεία οικονομία- το έχυνε στο χωνευτήρι. Ο ιερομόναχος Χρύσανθος έμενε κοντά μας νύκτα και μέρα. Και έμεινε κοντά μας δέκα χρόνια! Τα χρόνια αυτά εκδήλωσε σε όλους μας την αγάπη. Μας επισκεπτόταν στα σπίτια μας. Μας καθοδηγούσε όλους. Ενίσχυε με τα λίγα χρήματα που είχε τους φτωχούς. Και έκανε τούτο, τηρώντας το: μη γνώτω η αριστερά σου τι ποιεί η δεξιά σου. Ευγνωμονώ, όπως και όλοι οι άρρωστοι της Σπιναλόγκας, τον πατέρα Χρύσανθο για...”, δεν κατάφερε να ολοκληρώσει όμως τη φράση του. Ξέσπασε σ’ ένα βουβό κλάμα».

«Ο πατήρ Χρύσανθος», συνεχίζει ο κ. Παπαδάκης, «έχοντας το βλέμμα του καρφωμένο στο δάπεδο, ακούγοντας τις περιγραφές του πρώην χανσενικού, είπα με ένα εσωτερικό μεγαλείο: “Πιστεύω ότι δεν είναι τόσο σπουδαίο αυτό που έκαμα. Αυτό θα έκανε κάθε λειτουργός του Υψίστου, κάθε χριστιανός. Βοήθησα, όσο μπορούσα, συνανθρώπους μας να σηκώσουν τον σταυρό στον γολγοθά τους. Επειτα, η αρρώστια δεν μεταδίδεται με τη Θεία Κοινωνία, με το σώμα και το αίμα του Χριστού”».

Έμεινε για να προσέχει τους τάφους!

Με συγκίνηση ο π. Χρύσανθος μίλησε στον κ. Παπαδάκη για την απόφασή του να μείνει στο νησί όταν πια όλοι είχαν φύγει από αυτό: «Το Λεπροκομείο της Σπιναλόγκας έκλεισε. Ήταν Ιούλιος του 1957. Εφυγαν όλοι από το νησί, έμεινα μόνο εγώ εκεί». Τον ρώτησα γιατί και μου απάντησε: «Έπρεπε να περιποιούμαι τους τάφους των χανσενικών. Έπρεπε ακόμα, βρισκόμενος μπροστά στους τάφους τους, να ψέλνω τρισάγιο για την ανάπαυση των ψυχών τους. Εγκατέλειψα το νησί το 1959. Η υγεία μου κλονίστηκε. Τότε εγκατέλειψα το νησί. Ο Επίσκοπός μου με

τοποθέτησε στη μονή τούτη».

Ο λογοτέχνης Νίκος Στρατάκης επισκέφθηκε τη Σπιναλόγκα τον καιρό που έμενε εκεί μόνος ο πατήρ Χρυσάνθος. Σε κείμενό του το 1959 αναφέρεται και στον π. Χρυσάνθο, γράφοντας: «Σήμερα το νησί του πόνου είναι έρημο. Τίποτε δεν ταράσσει την ησυχία του... Καθώς περνούσαμε τον πλακόστρωτο δρόμο, ένας λερός και κουρελής με ασκητική και βυζαντινή αποστέωση, μπροστά στην εκκλησία, σέρνει νερό από τη δεξαμενή και ποτίζει δύο καχεκτικά δεντράκια. Είναι τούτος ο καλόγερος το υστερνό απομεινάρι της μοναχικής ζωής του βράχου. Κόλλησε πάνω του σαν στρείδι, όπως κόλλησε η ψυχή του στην ασκητική του σάρκα».

του Κώστα Παππά

Από την εφημερίδα Ορθόδοξη Αλήθεια που κυκλοφορεί στα περίπτερα

Πηγή: ekklisiaonline.gr